

MUHASEBE VE FİNANS İNCELEMELERİ DERGİSİ

Dergi Anasayfası: www.dergipark.gov.tr/mufider

İÇ KONTROL SİSTEMİNİN KURUMSALLAŞMA ÜZERİNE ETKİSİ: DEVLET ÜNİVERSİTELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA *

THE EFFECT OF INTERNAL CONTROL SYSTEM ON INSTITUTIONALIZATION: A RESEARCH ON STATE UNIVERSITIES

Tansel HACIHASANOĞLU^{a**}, Tolga ÇAĞLI^b

^{a**} Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Bozok Üniversitesi İİBF, tansel@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4229-0192

^b Bilim Uzmanı, tolga_cagli36@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3064-9068

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihi:

Gönderilme Tarihi 12.06.2020

Düzenleme 06.08.2020

Kabul Tarihi 14.08.2020

Anahtar Kelimeler:

Kurumsallaşma, İç Kontrol

Sistemi, Devlet Üniversiteleri, İç

Denetim

JEL Kodları: M40, M41,

ARAŞTIRMA MAKALESİ

BENZERLİK/ PLAGIARISM

Ithenticate :%8

ÖZET

Kamu ya da özel sektör işletmelerinin yanı sıra üniversitelerde de kurumsallaşma ve iç kontrol kavramlarının önemi artmaktadır. Özellikle devlet üniversiteleri karşısında özel üniversite sayısının artması bu kavramların önemini daha da arttırmaktadır. Devlet üniversitelerinin özel üniversitelere karşı eğitim kalitesini, öğrenci sayısını ve kaliteli bilimsel yayınlarını artırma konusunda başarı gösterebilmeleri için kurumsallaşma ve iç kontrol sistemi konularında ilerleme kaydetmeleri gerekir. Bu çalışmada, devlet üniversitelerinde iç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerine etkisi araştırılmıştır. Çalışma devlet üniversitelerinin bünyesinde bulunan iç denetim birimlerine yönelik yapılmıştır. Söz konusu iç denetim birimlerinde çalışan iç denetçi ve iç denetim birim başkanlarına, kurumsallaşma ve iç kontrol konuları ile ilgili ölçeklerden oluşan anketler e-posta yolu ile gönderilmiştir. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, devlet üniversitelerinin kurumsallaşma düzeyi ile iç kontrol sistemi arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu belirlenmiş; iç kontrol sisteminin aynı zamanda kurumsallaşma düzeyi üzerinde önemli düzeyde etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca üniversite bazında çeşitli demografik özellikler açısından iç kontrol sistemi ve kurumsallaşma düzeyinin farklılaşp farklılaşmadığı kurulan hipotezler vasıtasıyla test edilmiştir

* Bu çalışma Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2019 yılında Tansel Hacıhasanoğlu danışmanlığında Tolga Çağlı tarafından hazırlanan, sunulan ve kabul edilen yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

APA STİLİ KAYNAK KULLANIMI: Hacıhasanoğlu, T., Çağlı, T. (2020). İÇ KONTROL SİSTEMİNİN KURUMSALLAŞMA ÜZERİNE ETKİSİ: DEVLET ÜNİVERSİTELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA . Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi ,3(2) , 132 – 147 . DOI: 10.32951/mufider.752097

ARTICLE INFO

Article history:

Received 12.06.2020

Revised 06.08.2020

Accepted 14.08.2020

Keywords: Institutionalization,
Internal Control System, State
Universities, Internal Audit.

JEL Codes: M40, M41

ABSTRACT

In addition to public or private enterprises, the importance of institutionalization and internal control systems in universities is also increasing. In particular, the increase in the number of private universities across state universities further increases the importance of these concepts. State universities need to make progress in institutionalization and internal control systems in order to improve their education quality, the number of students and quality scientific publications against private universities. In this study, the effect of internal control system on institutionalization in state universities was investigated. The focus of this study was on internal audit units within the state universities. Through using e-mail system the scales related to institutionalization and the internal control issues were sent to internal auditors and the heads of the internal audit units working in these internal audit units. When the collected data were analyzed, it was determined that there was a high degree of relationship between the institutionalization level of the state universities and the internal control system. It has been determined that the internal control system also has a significant impact on the level of institutionalization. Additionally, whether the internal control system and institutionalization level differentiated in terms of demographic characteristics on the basis on the university were tested by established hypotheses.

1. GİRİŞ

İşletmelerin kuruluş amaçları, kâr elde etmek ve varlıklarını sürdürebilmektir. Rekabet ortamında kendini sürekli geliştirip yenilikleri takip edemeyen işletmeler uzun ömürlü olamamaktadır. Sanayi devrimiyle birlikte büyük ölçekli işletme sayılarının artması rekabetin daha çok artmasına sebep olmuştur. Bu rekabet ortamına ayak uyduramayan işletmeler kısa sürede yok olmuştur. Ancak rekabete ayak uydurabilen, gelişen teknolojik yenilikleri takip eden işletmeler ise varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Devamlılığını sağlayan işletmelerde görülen en önemli özellik ise kurumsallaşma düzeyleridir. Kurumsallaşma düzeyi arttıkça işletme performansının da arttığı görülmektedir. Kurumsal yapıya sahip işletmelerin başarılarını arttırabilmeleri için ise kaliteli ve verimli bir iç kontrol sistemine sahip olmaları gerekmektedir. İşletmeler, iç kontrol sistemiyle finansal tablolarındaki aksaklıkları ve ortaya çıkabilecek riskleri önceden tespit edip gerekli önlemleri alabilmektedirler. Ayrıca işletme bünyesinde yönetim ile alt kademe çalışanları arasında güçlü bir iletişim ağı kurulabilmektedir. İç kontrol sistemiyle kurumsallaşmayı başarılı bir şekilde uygulayan işletmeler, işletme verimliliğini arttırarak yoğun rekabet ortamında başarılı bir şekilde ayakta kalabilme şansına sahip olmaktadırlar.

Bu çalışma ile iç kontrol ve kurumsallaşma kavramlarının öneminin sadece kamu ya da özel sektör de mal ve hizmet üreten işletmelerde değil, üniversiteler gibi bilgi üretimi yapan kurumlar açısından da önemli olduğunun vurgulanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda devlet üniversitelerinde iç kontrol sisteminin başarısı ve kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesi ana amaçlar

arasında yer almaktadır. Ayrıca araştırmada, iç kontrol sisteminin başarısının kurumsallaşma düzeyi üzerindeki etkisi ve çeşitli faktörler açısından iç kontrol ve kurumsallaşma boyutlarında farklılıkların olup olmadığının ortaya konulması alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kurumsallaşma kavramını sosyolojik, örgütsel, politik ve ekonomik olmak üzere pek çok alanda incelemek ve uygulamak mümkündür (Sundu, 2013: 90). Literatürde kurumsallaşma kavramı ile ilgili farklı yaklaşımlar ve tanımlar söz konusudur. Özellikle kurumsallaşma kavramının ne anlama geldiğinin belirlenmesinden çok ne olmadığı anlatılmaya çalışılmıştır (Deste, 2015: 177). Kurumsallaşma genel olarak işletme sahiplerinin iş ve süreçlerden uzak durması gerektiği, yetki ve sorumluluk almaması gibi olarak anlaşılmıştır. Kurumsallaşma bu anlama gelmemektedir. Kurumsallaşma, işletmelerde çalışan herkesin ne yapması gerektiğinin açık ve anlaşılır bir şekilde belirlenerek işletmeye özgü iş süreçleri tanımlandığı bir yapı olarak tanımlanabilir (Adak, 2016: 23).

Kurum, işletmenin devamlılığını, ortak amaçları ve sürdürülebilirliğini ifade etmektedir. İşletmelerin kurumsal bir yapıya sahip olabilmeleri için belirli kuralların olması ve bu kurallar doğrultusunda ortak amaçları gerçekleştirmek üzere bir araya gelmeleri gerekmektedir. Günümüzde işletmeler yalnız mal ve hizmet üreten işletmeler olmaktan çıkmıştır. Yoğun rekabet ortamında fark

yaratmak isteyen işletmeler kurumsallaşmaya önem verir hale gelmiştir. Kurumsallaşmayı benimseyemeyen ve belirli kişilere bağlı kalan işletmelerde aksaklıkların görülmesi kaçınılmazdır (Dinç ve Karakaya, 2014: 23).

Kurumsallaşma, işletmelerin değişen ve gelişen ekonomik, sosyal ve siyasi koşullara uyum sağlayabilme sürecidir. Aynı zamanda kişilerden bağımsız belirli ilke ve politikalara sahip olabilme, diğer işletmelerden farklı olan yönlerini ortaya koyabilme ve belirli yetenekleri kazanabilme becerisini ifade etmektedir (Tefek, 2016: 12). Kurumsallaşma sırasında bireysellikten ziyade tüzel kişilik daha ön planda tutulur. Kişilerden bağımsız, daha modern bir iş yapısı ve işletmecilik mantığıyla gelişmiş bir sistem kurulması amaçlanır. Bu sistemle işletmenin tüm fonksiyonları etkin bir biçimde kullanılır (Adak, 2016: 23). Kurumsallaşmanın en önemli noktası, iş süreçlerinin kişilerden bağımsız hale getirilerek herhangi bir aksaklık durumunda işin kesintiye uğramadan yapılmasını sağlamaktır (Yıldız, 2010: 6).

Kurumsallaşma, sürekli gelişen bir süreçtir. İşletmeler sürekli gelişen bu süreçte, değişim gösteren çevre koşullarını, işletme hedeflerini, örgüt yapısını ve çalışanların niteliksel özelliklerini inceleyerek değişen dinamik ortama uyum sağlamak zorundadırlar. İşletmelerin çevre koşullarına uyum sağlayabilmeleri için işletme vizyon ve misyonunun çalışanlarca benimsenmesi, kanunen tanınması, bireysel ve örgütsel amaçların uyumu gerekli olduğu gibi işletmenin kişisel kimliğini kazanarak varlığını sürekli kılması da gereklidir (Bozbayındır, 2014: 50).

İşletmelerin etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken diğer bir unsur ise iç kontrol sistemidir. İç kontrol sistemi, zamanında ve doğru bilgiye ulaşılmasını, muhasebe kayıtlarındaki hata ve usulsüzlüklerin önlenmesini, yapılan işlerin kısa sürede ve güvenilir bir biçimde yapılmasını sağladığı gibi, faaliyetleri sürdürürken aksaklıkların ortaya çıkmasını engelleyerek üst yönetime katkı sağlar (Atmaca, 2012: 196). İç kontrol sisteminin kurulmasındaki en önemli nedenler, hata ve hilelerin önlenmesi ve işletme faaliyet sonuçlarının değerlendirilip analiz edilmesidir (Azaltun, 1999: 42).

İç kontrol ile ilgili literatürde birçok tanımlama bulunmaktadır. Uluslararası Muhasebe Uzmanları Federasyonu (IFAC)'nın yaptığı tanıma göre iç kontrol, işletmenin sahip olduğu kaynakları dikkate alarak faaliyetlerde etkinliğin sağlanması, muhasebe kayıtlarının doğruluk ve güvenilirliğinin sağlanması, işletme yöneticileri tarafından belirlenen

kural, standart, ilke ve amaçlara göre hareket edilmesini sağlayan bir sistemdir (Aktürk ve Kılıç, 2015: 65-67). İç kontrol sistemi, üst yönetim tarafından belirlenen işletme faaliyetlerinin aksamadan yerine getirilmesini sağlayan ve muhasebe-finans verilerinin doğru ve güvenilir oluşturulmasına yardımcı olan kontrol mekanizmasıdır (Akbulut, 2012: 175-176). İşletmelerin büyümesi işletme faaliyetlerinde karmaşıklığın artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yönetimin faaliyetlere yönelik doğrudan müdahalesi azalmaktadır. Bu durum ancak etkili bir iç kontrol sistemiyle düzeltilebilir. Etkili bir iç kontrol sistemi iç denetim ve dış denetim çalışmasına katkı sağlar (Kurnaz, 2006: 21)

İç kontrol sistemi, işletmeye sonradan eklenmeyip işletmenin kurulduğu andan itibaren var olması gereken ve işletmenin tüm faaliyetlerine etki eden bir sistemdir. İç kontrol sistemi çalışanların olası hata ve eksikliklerini önceden tespit ederek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlar. Bu nedenle iç kontrol sistemi bilgi eksikliğinden kaynaklanan zarara karşı işletmeyi korur ve muhtemel hata ve eksiklikleri azaltır (Sabuncu, 2017: 166-167). İç kontrol, işletmenin faaliyetleri süresince, her aşamada faaliyete katılan, işletme personellerinden etkilenen, işletmenin hedef ve amaçlarına ulaşmasında katkı sağlayan bir sistemdir (Kara, 2011: 15).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Konusu

Günümüz koşullarında kamu ya da özel sektör olsun tüm kurum ve kuruluşların varlıklarını sürdürebilmeleri oldukça zorlaşmıştır. Rekabet ortamı sadece mal ve hizmet üreten kamu ya da özel sektör işletmelerinde değil üniversitelerde de ortaya çıkmıştır. Özellikle günümüzde açılan üniversite sayısının fazlalaşması eğitimde kalitenin artmasını zorunlu kılmaktadır. Devlet üniversitelerinin özellikle özel üniversitelere oranla mevcut öğrenci sayısını arttırması ve üniversite eğitimi sonrasında kalifiyeli bireyler mezun vermesi, ulusal ve uluslararası alanda yayımlanan dergi ve makalelerin bilim açısından ne denli ışık tuttuğuna bağlıdır. Söz konusu boyutta kalitenin artmasını sağlayacak önemli faktörlerden biri de kurumsallaşma düzeyidir. İç kontrol sistemi ise, işletmeye sonradan eklenmeyip işletmenin kurulduğu andan itibaren var olması gereken ve işletmenin tüm faaliyetlerine etki eden bir sistemdir. İç kontrol sistemi ve kurumsallaşma birbiri ile sıkı ilişki içerisinde olan işletmeler açısından hayati öneme sahip iki kavramdır. Bu nedenle bu araştırmanın konusu devlet

üniversitelerinde iç kontrol sistemi uygulamaları ve kurumsallaşma düzeyine etkisi olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırmanın amacı, devlet üniversitelerinde iç kontrol sistemi ile kurumsallaşma düzeyi arasındaki ilişkiyi ve iç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerindeki etkisini tespit etmektir. İç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar genellikle mal ve hizmet üreten kamu ya da özel sektörler işletmeleridir. Bu çalışmada ise önceki çalışmalardan farklı olarak devlet üniversiteleri üzerinde iç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Kısıtları

Bu çalışma, sadece devlet üniversitelerinde faaliyet gösteren iç denetim birimlerine yönelik yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma sonucunda elde edilen bilgi, görüş ve eleştiriler bütün üniversiteler veya denetim birimleri için geçerli değildir. Ankete cevap veren katılımcıların sübjektif değerlendirmeleri çalışmanın diğer kısıtları olarak ifade edilebilir.

3.4. Araştırmanın Ana Kütlesi

Araştırmanın ana kütlesi 119 devlet üniversitesinde çalışan 200 iç denetim birimi personelinde oluşmaktadır. Ana ana kütle hacmi çok büyük olmadığı için tam sayım yapılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda bütün iç denetim personeline e-posta ile anket yöntemi kullanılarak anket formu gönderilmiştir. Çalışma süresince üniversitelerde çalışan iç denetim birimi çalışanları birden fazla aranarak çalışmaya katkı sağlamaları istenmiştir. Buna karşın 35 üniversiteden ve 68 denetim birimi çalışanı geri dönüş sağlamıştır. Bu durumda geri dönüş oranı % 30 olarak gerçekleşmiştir. E-posta ile anket yönteminde geri dönüş oranının % 25 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir.

3.5. Araştırmanın Yöntemi, Modeli ve Hipotezler

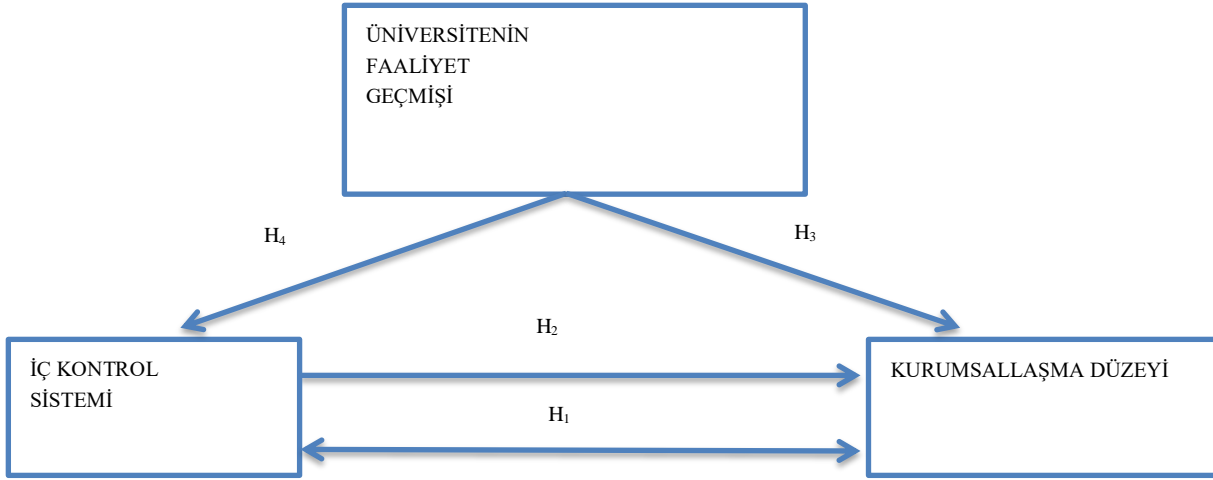
Bu çalışma öncesinde kapsamlı bir literatür çalışması yapılmış, kitaplar, makaleler, yüksek lisans, doktora tezleri ve yayımlanan dergilerden yararlanılmıştır. Bu çalışma üç bölümden

oluşmaktadır. İlk iki bölümde, literatür araştırması sonucu elde edilen bilgiler ile üzerinde çalışılacak kavramlara yönelik tanımlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise ülke çapında faaliyet gösteren devlet üniversiteleri bünyesindeki iç denetim birimlerine yapılan anket çalışmasıyla iç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerine etkisi ölçülerek elde edilen bilgiler yorumlanmıştır.

Bu çalışmada kullanılan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde toplam 7 ifadeden oluşan demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesine yönelik toplam 14 ifade bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise iç kontrol düzeyinin belirlenmesine yönelik toplam 20 ifadeye yer verilmiştir.

Anketteki ifadeler 5’li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Hazırlanan maddelerdeki likert ölçeğinde; “kesinlikle katılmıyorum” ile “kesinlikle katılıyorum” yargıları arasında beş seçenek kullanılarak cevap verenlerin istedikleri seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Anket değerlendirmesi esnasında seçenekler sırasıyla 1, 2, 3, 4 ve 5 puan karşılığında hesaplamalara dâhil edilmiştir.

Literatür araştırması sonucunda anket oluşturmak için araştırma konusuna uyumlu olduğu düşünülen çalışmalar, iç kontrol sistemi için Acar ve Akçakanat (2012), kurumsallaşma için Erdoğan (2018) incelenmiş ve bu çalışmalardaki ifadelerden yararlanılarak kurumsallaşma düzeyini gösteren 14 ifade ve iç kontrol düzeyini belirleyecek 20 ifadeden oluşan anket formu geliştirilmiştir. Anket elektronik ortamda Google formu şeklinde oluşturularak anket formu linki üniversitelerdeki iç denetim birimi personellerine e posta olarak gönderilmiştir. Bu araştırma için oluşturulan araştırma modeli Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma kapsamında test edilecek 4 hipotez belirlenmiştir. Belirlenen hipotezler şu şekildedir:

H1: Üniversitelerin iç kontrol sisteminin başarısı ile kurumsallaşma düzeyi arasında ilişki vardır.

H2: Üniversitelerin iç kontrol sistemi kurumsallaşma düzeyini pozitif yönde etkiler.

H3: Faaliyet geçmişine göre gruplandırılan üniversitelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında farklılık vardır.

H4: Faaliyet geçmişlerine göre gruplandırılan üniversitelerin iç kontrol sisteminin başarısı açısından farklılık vardır.

3.6. Literatür Taraması

İç kontrol, iç denetim ve kurumsallaşma konularında ulusal ve uluslararası alanda kamu ve özel sektör bazında çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı iç kontrol ve iç denetimle ilgili faaliyetlerin etkinliği üzerinde yoğunlaşırken, bir kısmı ise kurumsallaşma vb. boyutlarla iç kontrol ve iç denetim konularının birlikte ele alındığı çalışmalar şeklindedir. Bu bölümde hem özel hem kamu sektöründe yapılan çalışmaların kısa bir literatür özeti verilmeye çalışılmıştır.

Kızılboğa ve Özşahin (2013) yılında yaptıkları çalışmada, etkin bir iç kontrol sisteminin iç denetim faaliyetine ve iç denetçilere katkısını araştırmışlardır. Çalışma neticesinde, etkin bir iç kontrol sisteminin iç denetçilere katkı sağladığı, iç kontrol sisteminin varlığının kurumsal hedeflere ulaşmada sürdürülebilirliği sağladığı ve iç denetçilerin kuruma değer katma ve kurumu geliştirme fonksiyonlarını destekleyici danışmanlık hizmetine yoğunlaşmalarına imkân tanıdığını belirtmişlerdir.

Yetiş (2017) tarafından yapılan çalışmada, iç kontrol sistemi unsurlarının işletme performansı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, İç Anadolu Bölgesi'nde faaliyet gösteren otel yöneticilerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda iç kontrol sistemi unsurlarından kontrol faaliyetleri izleme unsurunun,

işletme performansı üzerinde etkili olduğu; fakat kontrol ortamı, risk değerlendirme, bilgi ve iletişim unsurlarının işletme performansı üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Can ve Çetin (2016) yaptıkları çalışmada, devlet üniversitelerinde iç kontrol sisteminin işleyişine yönelik bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. 38 devlet üniversitesinin iç denetim biriminde çalışan personelden elde ettikleri veriler ışığında, Türkiye'de devlet üniversiteleri'nde faaliyet gösteren iç denetim birimleri ile yönetim arasında kontrol ortamının iyileştirilmesi çerçevesinde koordinasyonun ve uygulama önerilerinin geliştirilmesinin gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çiğdem (2018) yapmış olduğu çalışmasında, iç kontrol sisteminin kurumsal yönetim üzerindeki etkilerini, BIST kurumsal yönetim indeksi kapsamında yer alan firmalar özelinde araştırmıştır. Yapılan analizler neticesinde, iç kontrol ile kurumsal yönetim arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir.

Tolkun (2014) çalışmasında, Türkiye'de bulunan KİT'lerin devamlılıklarını sağlayabilmeleri için, uluslararası standartlar doğrultusunda etkin bir iç kontrol sistemlerinin ve iç denetim faaliyetlerinin olması gerektiği sonucu ortaya konulmuştur. Ancak bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre KİT'lerin, uluslararası standartlara uyum konusunda yetersiz oldukları görülmüştür. Bunun nedeni ise bürokrasinin

ağırlıkta olmasıdır. Sonuç olarak söz konusu bu çalışma, KİT'lerin devamlılıklarının sağlanmasının ancak iç kontrol ve iç denetim sistemlerinin kurulmasıyla sağlanabileceği tespit edilmiştir.

Uğurlu (2018) yapmış olduğu çalışmada, üniversitelerin varlıklarını risklere karşı korumaları ancak iç kontrol ve iç denetimle mümkün olacağını belirtmiştir. Uluslararası standartlarla uyumlu bir iç kontrol sistemi, gerçekleştirilen faaliyetlerin kanunlara uygun ve kaynakların etkili ve verimli kullanılmasına sebep olur. Yapılan bu çalışma ile oluşturulan etkili bir iç kontrol sisteminin, hata ve hileleri önlemede, kaliteli ve doğru kayıtların oluşturulmasında, üniversitelerin her konuda kalitesinin artırılmasında katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Büyükçoban (2016) KOBİ'ler üzerinde yaptığı çalışmada, etkin ve kaliteli bir iç kontrol sisteminin kurum tarafından belirlenen prosedürler çerçevesinde çalışanların ne denli verimli çalışıp çalışmadığını belirleyici olduğunu belirlemiştir. Bu doğrultuda işletmede meydana gelen hile ve yolsuzlukların çalışanlardan kaynaklanıp kaynaklanmadığının saptanabileceği sonucuna ulaşmıştır. Akçakanat (2011) yaptığı çalışmada, iç kontrol sisteminin Türk kamu mali yönetiminin temelini oluşturduğunu ve yönetimin hedef ve amaçlarını gerçekleştirmesinde, risklere karşı önlem almada etkili olduğunu saptamıştır. Söz konusu araştırma sonucunda devlet üniversitelerinde de iç kontrol sistemi kurulmasının ve uygulanmasının önemi ortaya konulmuştur. Bakkal ve Kasımoğlu (2012) yaptıkları çalışmalarında, kurumsallaşmanın yaygınlaşması, faaliyetlerinin şeffaflığının ve verimliliğinin artması gibi nedenlerden dolayı iç kontrole olan ihtiyacın arttığını belirtmişlerdir. Özellikle 21. Yüzyıldan sonra iç kontrole olan ihtiyacın daha fazla arttığı, tüm işletmelerin iç kontrole daha çok önem verdikleri sonucuna varmışlardır.

Akçay (2013) çalışmada kamu kurumlarındaki iç kontrol sistemini değerlendirmiş elde ettiği sonuçlar doğrultusunda; kurumların her sene düzenli olarak amaçlarına yönelik oluşabilecek riskleri belirlemediği, kurum içinden ve dışından gelen şikâyetler yeteri kadar önemsemediği ve riskler ile alakalı ortaya çıkabilecek durumları yılda en az bir defa bile değerlendirmedikleri saptamıştır. Kurum içi personel alımında mesleki bilgi ve tecrübeye önem verilerek işe alımın yapılmadığı, iç kontrol ve iç denetim sistemlerinin personeller tarafından fazla önemsenmediğini ve personellerin iç denetim konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmiştir.

Yao vd. (2017) yılında yaptıkları çalışmalarında, Gana'da dört bakanlık üzerinde iç kontrol sisteminin işleyişini araştırmışlardır. Bu doğrultuda bakanlıklardaki iç kontrol sisteminin kamu kaynaklarının kullanımındaki düzensizlikleri nasıl düzeltebileceği incelemişlerdir. Bu çalışma sonucunda, kamu birimlerinin iç kontrol sistemlerine sıkı sıkıya bağlı kalarak faaliyetlerini daha sağlıklı yürütebilecekleri tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma doğrultusunda muhasebe kayıtlarının daha güvenilir, doğru bir şekilde tutulmasında iç kontrolün büyük öneme sahip olduğu belirtilmiştir.

Ademola vd. (2015) yaptıkları çalışmada iç kontrol sisteminin Nijerya'da ki kamu sektörleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda iç kontrol sisteminin dolandırıcılığın ve usulsüzlüklerin önüne geçmede büyük öneme sahip olduğu tespit edilmiştir. İç kontrolün olduğu kurumlarda muhasebe kayıtlarının doğruluğu ve hesap verilebilirliğinin arttığı tespit edilmiştir. Babatunde ve Dandago (2014) yılında yaptıkları çalışmalarında, Nijerya'da kamu sektörünün etkinliğini arttırmaya dönük çalışma yapmışlardır. Söz konusu bu çalışmada Nijerya'da açlık ve yoksulluk sorunlarının çözümüne yönelik iç kontrol sisteminin ne derece etkili olduğunu araştırmışlardır. Bu doğrultuda iç kontrol sistemine duyulan ihtiyacı destekler nitelikte kanıtlara ulaşmışlardır.

Muhunyo ve Jagongo A. O. (2018), yılında yaptıkları çalışmada, kontrol ortamının, risk değerlendirmesinin, kontrol faaliyetlerinin ve iç kontrol sisteminin bir parçası olan bilgi ve iletişimin; Nairobi Şehrindeki Yüksek Öğrenim Kurumlarının finansal performansları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen veriler ışığında, kontrol ortamında bir birimlik iyileşmenin finansal performansta 0,955 birimlik artış ve kontrol faaliyetlerinde ise 0,986 birimlik artışa neden olduğu tespit edilmiştir.

Morelo (2011), çalışmada, Brezilya'da iç kontrol sisteminin, kamu idaresi başkanlığındaki hedeflere ulaşma ve kamu yönetiminin ekonomik, verimlilik ve etkinlik açısından değerlendirilip hükümet faaliyetleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu çalışma sonucuna göre iç kontrol, kamu yönetimlerinin bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmeleri, gelir ve kamu kaynaklarının uygun bir şekilde kullanılmasına katkı sağladığı sonucu elde edilmiştir.

3.7. Verilerin Analizi ve Bulgular

3.7.1 Güvenirlilik Analizi

Kurumsallaşma ile ilgili 14 ifadeye ait Cronbach Alpha katsayısı % 88,4 ve iç kontrol ile ilgili 20 ifadeye ait katsayı ise % 89,1 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin bu veriler ışığında oldukça güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.7.2. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında Türkiye çapında faaliyet gösteren devlet üniversiteleri bünyesinde kayıtlı bulunan toplam 160 iç denetim birimindeki personellere, e posta olarak anket iletilmiştir. Sistem üzerinden anketi 68 kişi elektronik ortamda doldurarak geri dönüş sağlamıştır. Toplam 68 anket için çalışma kapsamında değerlendirme yapılmıştır. Araştırmada anketlerin cevaplanması sonucu elde edilen verilerin analizinde, frekans, regresyon ve one way ANOVA analizleri kullanılmıştır.

3.7.2.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Tablo 1’de görüldüğü gibi devlet üniversiteleri bünyesinde iç denetçi olarak görev yapan personellerden, anketi cevaplayıp gönderen kişi sayısı 68’dir. Ülkemizde 2019 yılı itibariyle 119 devlet üniversitesi bulunmaktadır. Bu üniversitelerde çalışan ve çalışmaya katkı sağlayan 68 denetçinin 35 farklı üniversitede görev yaptığı belirlenmiştir.

Katılımcıların % 20,6’sını kadın, % 79,4’ü erkeklerden oluşmaktadır. Ankete katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında, % 30,5’ini 0-42 yaş, % 40,7’sini 43-53 yaş ve % 28,8’ini ise 54 yaş grubu ve üstü oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları iki kategoride incelenmiştir. Yüksekokul ve lisans eğitimi alan katılımcılar % 63,2, Yüksek lisans ve doktora eğitimi alan katılımcılar % 36,8 oranında oldukları görülmektedir. Katılımcıların iç denetçi olarak toplam tecrübe süreleri üç kategoride incelenmiştir. % 36,8’i 0-5 yıl arası tecrübeye sahip, % 16,2’si 6-10 yıl arası tecrübeye sahip ve %47,1’i ise 10 yıl ve üstü tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların toplam çalışma süreleri üç kategoride incelenmiştir. Çalışanların % 23,5’i 0-15 yıl, %30,9’u 15-25 yıl, %45,6’sı ise 25 yıl üstü tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Ankete katılanların %75’i iç denetçi, %25’i ise iç denetim birim başkanı olarak görev yapmaktadırlar. Anketin yapıldığı üniversitelerin kuruluş yılları baz alınarak faaliyette buldukları süreler üç kategoride incelenmiştir. Bu üniversitelerin % 19,1’i 0-13 yıl arası, 42,6’sı 14-40 yıl

arası, 38,2’si ise 41 yıl ve üstü faaliyette bulunan üniversitelerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler		n	%
Cinsiyet	Erkek	54	79,4
	Kadın	14	20,6
	Toplam	68	100
Yaş	0-42	18	30,5
	43-53	24	40,7
	54-	17	28,8
	Toplam	68	100
Öğrenim Durumu	Yüksekokul ve Lisans	43	63,2
	Yüksek Lisans Doktora	25	36,8
	Toplam	68	100
Tecrübe (İç Denetçi Olarak)	0-5 Yıl Arası	25	36,8
	6-10 Yıl arası	11	16,2
	10 Yıl Üstü	32	47,1
	Toplam	68	100
Tecrübe (Toplam Çalışma Süresi)	0-15 Yıl Arası	16	23,5
	15-25 Yıl Arası	21	30,9
	25 Yıl Üstü	31	45,6
	Toplam	68	100
Üniversite Faaliyet Geçmişi (Kuruluş Yılı Baz Alınarak)	0-13 Yıl Arası	13	19,1
	14-40 Yıl Arası	29	42,6
	41 ve Üstü	26	38,2
	Toplam	68	100
Pozisyon	İç Denetçi	51	75,0
	İç Denetim Birim Başkanı	17	25,0
	Toplam	68	100

3.7.2.2. Kurumsallaşma Ölçeği İle İlgili İfadelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Devlet üniversiteleri bünyesinde bulunan iç denetim birimlerine yönelik kurumsallaşmayla alakalı toplam 14 ifade yöneltilmiştir. Kurumsallaşma başlığı altında yöneltilen ifadelerin ortalaması 3,23 olarak belirlenmiştir. Buda çalışma kapsamında yer alan devlet üniversitelerinin ortalamasının biraz üstünde kurumsallaşma düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesine yönelik ifadelerin ortalamasına bakıldığında en yüksek ortalamaya sahip ifadenin 4,07 ortalama ile “Kurumumuzda, organizasyon şeması bulunmaktadır” ifadesine ait olduğu tespit edilmiştir. Aynı ifadenin frekans ve yüzdesine bakıldığında ise, katılımcıların yaklaşık % 80’i uygun bir organizasyon

yapısının var olduğu görüşüne katıldığı görülmektedir. Çünkü üniversitelerin organizasyon yapısı belirli düzenlemelerle oluşturulmuştur.

Diğer yüksek ortalamalılar ise sırasıyla 3,83 ve 3,72 ortalamalarına sahip olan “Kurumumuzda, Tüm Çalışanlarca benimsenen, yazılı bir misyon ve bir vizyon ifadesi vardır” ve “Kurumumuzun, genel ve özel hedefleri bellidir” ifadeleridir. Bu veriler özellikle stratejik hedefleri olan üniversiteler açısından önemlilik arz etmektedir. Frekans ve yüzdelere bakıldığında ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum görüşü bildirenlerin oranının ifadeler için sırasıyla % 78 ve % 70 olduğu belirlenmiştir.

En düşük ortalamaya sahip ifade ise 2,73 ortalama ile “Kurumumuzda ciddiyle uygulanan bir insan kaynakları politikası (personel planlama, işe alma, performans değerlendirme, terfi vb.) bulunmaktadır ” ifadesidir. Katılımcıların sadece % 20’si bu ifade ile ilgili katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum görüşünü bildirmiştir. Buda kurumsallaşma adına önemli olan bir boyutla ilgili üniversitelerin yeterince başarılı olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Yine bu ifade dışında sırasıyla 2,80 ve 2,82 ile “Kurumumuzda, iş ve işlemlere ilişkin kararlar ilgili çalışanların katılımı ile alınmaktadır” ve “Kurumumuzda, tüm çalışanlara görev ve sorumlulukları doğrultusunda yetki devri yapılmaktadır” ifadelerinin düşük değerlere sahip olduğu belirlenmiştir. Frekans ve yüzdelere bakıldığında ise, ilk ifade ilgili katılımcıların sadece % 25’nin ve ikinci ifade için ise yaklaşık % 30’nun katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Kurumsallaşmanın en önemli ayaklarından olan çalışan katılımı ve yetki devri noktasında üniversitelerin yetersiz kaldığı görülmektedir.

Kurumsallaşma düzeyini belirleyen diğer ifadelerden, “Kurumumuzun, iş ve işleyişe ilişkin tüm ilke ve kurallar yazılı hale getirilmiştir” ifadesi 3,19 ortalamaya sahip olup, katılımcılar tarafından % 43 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde geri dönüş sağlanmıştır. Devlet üniversiteleri kurumsallaşma düzeyi içerisinde önemli yere sahip olan ilke ve kuralların yazılı hale getirilmesi ile ilgili verilen cevapların ortalaması genel ortalamanın altında kalmıştır. Diğer bir ifade olan, “Kurumumuzda, iş ve işleyişe ilişkin ilke ve kurallar, kurumda görev yapan tüm personel için geçerlidir ve uygulanmaktadır” 3,22

ortalamaya sahip olup, katılımcılar tarafından % 47 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevapları verilmiştir. Katılımcıların % 22’si kararsız kalarak ne katılıyorum ne katılmıyorum şeklinde dönüş yapmışlardır. Bu oranlar neticesinde kurumsallaşma alanında devlet üniversitelerinde ilke ve kuralların tüm personeller için geçerli olması düşük oranlarda görülmektedir. Diğer ifadelerden, “Kurumumuzda, iş ve işlemler, alanında uzman kişiler tarafından yerine getirilmektedir. Görev, yetki ve sorumluluk dengesi uzmanlık esasına göre belirlenmektedir” katılımcıların % 38’i tarafından katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde geri dönüş sağlanmalarıyla, ortalamanın biraz üstünde 3,08 oranına sahip olmuştur. Bu ifadelerle ait ortalamalar 3’ün üzerinde olsa da katılımcıların değerlendirmelerine bakıldığında, devlet üniversitelerinin kurumsallaşma düzeyinde iş ve işlemler açısından uzmanlaşma düzeylerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Kurumsallaşma düzeyinin ölçülmesine yönelik ifadelerden bir diğeri olan, “Kurumumuzda, yapılacak işler standart hale getirilmiş, bir işin kim tarafından nerede, ne şekilde, hangi yetki ve sorumluluklar ile yerine getirileceği açık bir biçimde ortaya konulmuştur” ifadesi 3,23 ortalamaya sahip olmuştur. Ortalamanın biraz üstünde olan bu ifade katılımcılar tarafından yaklaşık % 45 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde geri dönüş sağlanmıştır.

Devlet üniversitelerinde kurumsallaşma düzeyini belirlemeye yönelik bir diğer ifade olan, “Kurumumuzda, demokratik ve katılımcı bir organizasyon yapısı olup, tüm çalışanlar işletme süreçlerine dâhil edilmektedir” ifadesinin 3,11 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların bu ifadeye vermiş olduğu yanıtlardan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevapları oranı % 31’dir. Kurumsallaşma düzeylerini belirleyen diğer ifadelerden olan, “Kurumumuzda, çok yönlü bir iletişim sistemi vardır. Diğer bir ifade ile tüm bireyler aracsız birbiriyle iletişim kurar”, “Kurumumuzda, iç kontrol sistemi etkin işlemektedir ve iç denetim uygulanmaktadır”, “Kurumumuz, paydaşlarına (akademik personel, çalışanlar vs.) karşı her konuda şeffaftır, açıklayıcıdır” ifadelerine verilen yanıtlar ortalamaları sırasıyla, 3,05, 3,36 ve 3,05 değerlerine sahiptirler.

Tablo 2: Kurumsallaşma İle İlgili İfadelere Verilen Cevapların Ortalama, Frekans ve Yüzdeleri

İFADE NO	Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik İfadeler		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama
1	Kurumumuzun, iş ve işleyişe ilişkin tüm ilke ve kurallar yazılı hale getirilmiştir.	n	3	16	20	23	6	3,19
		%	4,4	23,5	29,4	33,8	8,8	
2	Kurumumuzda, iş ve işleyişe ilişkin ilke ve kurallar, kurumda görev yapan tüm personel için geçerlidir ve uygulanmaktadır.	n	4	17	15	24	8	3,22
		%	5,9	25,0	22,1	35,3	11,8	
3	Kurumumuzda, iş ve işlemler, alanında uzman kişiler tarafından yerine getirilmektedir. Görev, yetki ve sorumluluk dengesi uzmanlık esasına göre belirlenmektedir.	n	3	17	22	23	3	3,08
		%	4,4	25,0	32,4	33,8	4,4	
4	Kurumumuzda, ciddiyle uygulanan bir insan kaynakları politikası (personel planlama, işe alma, performans değerlendirme, terfi vb.) bulunmaktadır.	n	2	29	23	13	1	2,73
		%	2,9	42,6	33,8	19,1	1,5	
5	Kurumumuzda, organizasyon şeması bulunmaktadır.	n	3	4	6	27	28	4,07
		%	4,4	5,9	8,8	39,7	41,2	
6	Kurumumuzda, yapılacak işler standart hale getirilmiş, bir işin kim tarafından nerede, ne şekilde, hangi yetki ve sorumluluklar ile yerine getirileceği açık bir biçimde ortaya konulmuştur.	n	2	15	20	27	4	3,23
		%	2,9	22,1	29,4	39,7	5,9	
7	Kurumumuzda, tüm çalışanlara görev ve sorumlulukları doğrultusunda yetki devri yapılmaktadır.	n	5	23	20	19	1	2,82
		%	7,4	33,8	29,4	27,9	1,5	
8	Kurumumuzda, tüm çalışanlarca benimsenen, yazılı bir misyon ve vizyon ifadesi vardır.	n	1	3	11	44	9	3,83
		%	1,5	4,4	16,2	64,7	13,2	
9	Kurumumuzun, genel ve özel hedefleri bellidir.	n	7	-	13	40	8	3,72
		%	10,3	-	19,1	58,8	11,8	
10	Kurumumuzda, demokratik ve katılımcı bir organizasyon yapısı olup, tüm çalışanlar işletme süreçlerine dâhil edilmektedir.	n	2	21	18	21	6	3,11
		%	2,9	30,9	26,5	30,9	8,8	
11	Kurumumuzda, iş ve işlemlere ilişkin kararlar ilgili çalışanların katılımı ile alınmaktadır.	n	5	24	21	15	3	2,80
		%	7,4	35,3	30,9	22,1	4,4	
12	Kurumumuzda, çok yönlü bir iletişim sistemi vardır. Diğer bir ifade ile tüm bireyler aracısız birbiriyle iletişim kurar.	n	2	20	24	16	6	3,05
		%	2,9	29,4	35,3	23,5	8,8	
13	Kurumumuzda, iç kontrol sistemi etkin işlemektedir ve iç denetim uygulanmaktadır.	n	-	18	16	25	9	3,36
		%	-	26,5	23,5	36,8	13,2	
14	Kurumumuz, paydaşlarına (akademik personel, çalışanlar vs.) karşı her konuda şeffaftır, açıklayıcıdır.	n	2	18	26	18	4	3,05
		%	2,9	26,5	38,2	26,5	5,9	

3.7.2.3 İç Kontrol Sistemi Ölçeği İle İlgili İfadelerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Devlet üniversiteleri bünyesinde bulunan iç denetim birimine yönelik iç kontrol düzeylerini ölçmeye yönelik ifadeler 20 ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadelerin ortalamaları alındığında 3,38 olduğu görülmektedir. Bu çalışma kapsamında yer alan devlet üniversitelerinin iç kontrol sistemleri ile ilgili ortaya atılan ifadelere katılımcıların katılma derecelerinin ortalamalarının biraz üstünde olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında yer alan devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeylerini belirlemeye yönelik ifadelerden en yüksek ortalamaya sahip olan, “Kurumumuzun, stratejik planı hazırlanmıştır” ifadesi 4,19 ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu ifadenin frekans ve yüzdesi incelendiğinde cevapların bu ifadeye % 90 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını verdiği görülmüştür. Bu ortalamalar doğrultusunda çalışmaya dâhil olan devlet üniversitelerinin büyük çoğunluğunun stratejik planlarının hazırlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ortalamaları yüksek olan diğer üç ifade olan, “Kurumumuzun, örgüt şeması oluşturulmuştur”, “Kurumumuzun, performans programı hazırlanmıştır” ve “Kurumumuza, gelen ve giden evraklar zamanında kaydedilmektedir” ifadelerinin ortalamaları sırasıyla, 4,19, 4,01 ve 4,07 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarının yüzde değerleri ise sırasıyla, % 90, % 80,9 ve % 90 olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler sonucunda çalışmaya konu olan devlet üniversitelerinin bu başlıklarla ilgili iç kontrol faaliyetlerinin önemli ölçüde yerine getirildiği görülmektedir.

Çalışmaya konu olan devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeylerini belirlemeye yönelik ifadelerden en düşük ortalamaya sahip olanlar sırasıyla, “Kurumumuzda, her çalışanın yaptığı işlerin etkili ve sürekli biçimde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin sistemli olarak analizi yapılmaktadır”, “Kurumumuzda, personelin yeterliliği ve performansa bağlı olduğu yönetici tarafından yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonucu personelle görüşülmektedir”, “Kurumumuzda, gerçekleştirilen faaliyetlerde karşılaşılabilecek riskler için uygun strateji ve kontrol yöntemleri belirlenmiştir” ve “Kurumumuzun, amaç ve hedeflerine yönelik riskler belirlenmiştir” bu ifadelerin ortalamalarının sırasıyla 2,63, 2,69, 2,72 ve 2,76 olduğu tespit edilmiştir. Bu ortalamalar neticesinde çalışmaya dâhilindeki üniversitelerin söz konusu başlıklarda genel ortalamasının altında kaldıkları görülmektedir. Katılımcıların bu ifadelere verdikleri

cevapların frekans ve yüzdeleri incelendiğinde sırasıyla, % 17,6, % 22, % 13 ve % 28 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevaplarıyla geri dönüş sağlandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda bu konular ile ilgili iç kontrol sisteminde çalışma konusu olan üniversitelerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeylerini ölçmeye yönelik ifadelerden bir diğeri ise, “Kurumumuzun, faaliyetlerine ilişkin genel görev tanımları yapılmıştır” ifadesinin 3,92 ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların bu ifadeye yönelik vermiş oldukları, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarının frekans ve yüzde değerlerine bakıldığında % 82 olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamındaki devlet üniversitelerinin iç kontrol sistemlerini belirlemeye yönelik ifadelerden, “Kurumumuzda, gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin temel süreçlerin belirlenmesi ve süreçlerin tanımlanması gerçekleştirilmiştir” ve “Kurumumuzdaki, her faaliyet, mali karar ve işlemin onaylanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişilere verilmiştir” ifadelerine yönelik verilen cevapların ortalamaları sırasıyla, 3,49 ve 3,41 olarak gerçekleşmiştir. Bu ifadelere katılımcıların vermiş oldukları katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum ifadelerinin frekans ve yüzde değerlerinin ise, % 48,5 ve % 52,9 olduğu görülmektedir.

Sırasıyla 2,88 ve 2,95 ortalamalarına sahip olan “Kurumumuzda, olağan üstü durumlar için faaliyetlerin sürekliliğini etkileyen nedenlere karşı gerekli önlemler alınmıştır” ve “Kurumumuzda, etik davranış kuralları doğrultusunda tüm personele bilinçlendirme eğitimleri verilmiştir” ifadelerinin ortalamasının altında kaldıkları belirlenmiştir. Bu ifadelere verilen cevapların frekans ve yüzdelere bakıldığında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarının ortalamalarının, % 27,9 ve % 33,9 olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmaya konu olan devlet üniversitelerinin faaliyetlerin sürekliliğini etkileyen nedenlere karşı önlemler almada yetersiz kaldığı, ayrıca etik davranışlar konusunda personellerin yeterince eğitilmediği görülmektedir.

Çalışma kapsamında devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeyinin belirlenmesine yönelik diğer ifadelerin, “Kurumumuzda, gerçekleştirilen işlem ve faaliyetlere yönelik bilgi sistemleri kurulmuştur”, “Kurumumuzun, ihtiyaç duyduğu doğru ve güvenilir bilgiler zamanında elde edilmektedir” ve “Kurumumuzun, stratejik plan ve performans programı web sayfasında yayınlanmaktadır” ortalamaları sırasıyla, 3,76, 3,50 ve 3,97 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların bu ifadelere vermiş

oldukları katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri ise, % 72,1, % 50 ve % 84'tür. İç kontrol düzeylerine yönelik araştırma kapsamındaki devlet üniversitelerinde faaliyetlere yönelik bilgi sistemleri, bilgilerin doğru ve zamanında elde edilmesi, üniversitelerin stratejik plan ve performanslarının web sitelerinde yayınlanması başlıklarında önemli ölçüde gelişme kaydedildiği görülmektedir.

Son olarak çalışma kapsamındaki devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeylerini belirlemeye yönelik ifadelerden olan, "Kurumumuzda, iç kontrol sisteminin mevcut durumunun değerlendirilmesi yapılmaktadır", "Kurumumuzda, etik davranış kurallarını içeren dokümanlar hazırlanmıştır" ve

"kurumumuzda, oluşan hata, usulsüzlük ve yolsuzlukların bildirim yöntemleri belirlenmiştir" ortalamaları sırasıyla, 3,01, 3,41 ve 3,11 olarak hesaplanmıştır. Bu oranlar ortalamanın biraz üstündedir. Katılımcıların vermiş oldukları katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevaplarının frekans ve yüzde oranları ise sırasıyla, % 41,2, % 52,9 ve % 35,3 değerlerine sahiptirler. Bu oranlar neticesinde devlet üniversitelerinin iç kontrol düzeyleri konusunda iç kontrol sistemlerinin mevcut durumlarının değerlendirilmesi, etik davranış kurallarının hazırlanması ve hata, usulsüzlük ve yolsuzlukların bildirilmesi hususunda ilerleme olduğu görülmektedir.

Tablo 3: İç Kontrol İle İlgili İfadelere Verilen Cevapların Ortalama, Frekans ve Yüzdeleri

İFADE NO	İç Kontrol Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik İfadeler		Kesinlikle	Katılmıyorum	Ne	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama
			Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum		
1	Kurumumuzun, örgüt şeması oluşturulmuştur.	n	2	4	4	37	21	4,04
		%	2,9	5,9	5,9	54,4	30,9	
2	Kurumumuzun, faaliyetlerine ilişkin genel görev tanımları yapılmıştır.	n	1	2	9	45	11	3,92
		%	1,15	2,9	13,2	66,2	16,2	
3	Kurumumuzda, personelin yeterliliği ve performansına bağlı olduğu yönetici tarafından yılda en az bir kez değerlendirilmekte ve değerlendirme sonucu personelle görüşülmekte.	n	4	31	18	12	3	2,69
		%	5,9	45,6	26,5	17,6	4,4	
4	Kurumumuzda, yetkiler devredilirken, devredilen yetkinin sınırları yazılı olarak belirtilmektedir.	n	-	16	21	27	4	3,27
		%	-	23,5	30,9	39,7	5,9	
5	Kurumumuzun, stratejik planı hazırlanmıştır.	n	2	2	3	35	26	4,19
		%	2,9	2,9	4,4	51,5	38,2	
6	Kurumumuzun, performans programı hazırlanmıştır.	n	2	3	8	34	21	4,01
		%	2,9	4,4	11,8	50,0	30,9	
7	Kurumumuzun, amaç ve hedeflerine yönelik riskler belirlenmiştir.	n	7	26	16	14	5	2,76
		%	10,3	38,2	23,5	20,6	7,4	
8	Kurumumuzda, gerçekleştirilen faaliyetlerde karşılaşılabilecek riskler için uygun strateji ve kontrol yöntemleri belirlenmiştir.	n	1	32	22	11	2	2,72
		%	1,5	47,1	32,4	16,2	2,9	

9	Kurumumuzda, gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin temel süreçlerin tanımlanması gerçekleştirilmiştir.	n	1	17	17	27	6	3,29
		%	1,5	25,0	25,0	39,7	8,8	
10	Kurumumuzdaki, her faaliyet, mali karar ve işlemin onaylanması, kaydedilmesi ve kontrolü görevleri farklı kişilere verilmiştir.	n	2	14	16	26	10	3,41
		%	2,9	20,6	23,5	38,2	14,7	
11	Kurumumuzda, her çalışanın yaptığı işlerin etkili ve sürekli biçimde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin sistemli olarak analizi yapılmaktadır.	n	2	35	19	10	2	2,63
		%	2,9	51,5	27,9	14,7	2,9	
12	Kurumumuzda, olağan üstü durumlar için faaliyetlerin sürekliliğini etkileyen nedenlere karşı gerekli önlemler alınmıştır.	n	2	25	22	17	2	2,88
		%	2,9	36,8	32,4	25,0	2,9	
13	Kurumumuzda, gerçekleştirilen işlem ve faaliyetlere yönelik bilgi sistemleri kurulmuştur.	n	-	4	15	42	7	3,76
		%	-	5,9	22,1	61,8	10,3	
14	Kurumumuzun, ihtiyaç duyduğu doğru ve güvenilir bilgiler zamanında elde edilmektedir.	n	-	7	27	27	7	3,50
		%	-	10,3	39,7	39,7	10,3	
15	Kurumumuzun, stratejik plan ve performans programı web sayfasında yayınlanmaktadır.	n	2	2	7	42	15	3,97
		%	2,9	2,9	10,3	61,8	22,1	
16	Kurumumuza, gelen ve giden evraklar zamanında kaydedilmektedir.	n	2	3	4	38	21	4,07
		%	2,9	4,4	5,9	55,9	30,9	
17	Kurumumuzda, iç kontrol sisteminin mevcut durumunun değerlendirilmesi yapılmaktadır.	n	6	22	12	21	7	3,01
		%	8,8	32,4	17,6	30,9	10,3	
18	Kurumumuzda, etik davranış kurallarını içeren dokümanlar hazırlanmıştır.	n	2	16	14	24	12	3,41
		%	2,9	23,5	20,6	35,3	17,6	
19	Kurumumuzda, etik davranış kuralları konusunda tüm personele bilinçlendirme eğitimleri verilmiştir.	n	2	27	16	18	5	2,95
		%	2,9	39,7	23,5	26,5	7,4	
20	Kurumumuzda, oluşan hata, usulsüzlük ve yolsuzlukların bildirim yöntemleri belirlenmiştir.	n	2	21	21	15	9	3,11
		%	2,9	30,9	30,9	22,1	13,2	

3.7.2.4. Araştırma Kapsamındaki Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırma kapsamında yer alan dört adet hipotez bulunmaktadır. Bu hipotezlerin test edilmesinde kullanılacak yöntemler korelasyon, regresyon ve tek yönlü ANOVA analizidir.

İlk hipotez olan “H1: Üniversitelerin iç kontrol sisteminin başarısı ile kurumsallaşma düzeyi arasında ilişki vardır.” hipotezin test edilmesinde korelasyon analizi kullanılmıştır. İç kontrol sistemiyle kurumsallaşma arasındaki ilişkinin test edildiği korelasyon analizi verileri tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4: Üniversitelerin İç Kontrol Sistemi ve Kurumsallaşma Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Matrisi

		Kurumsallaşma Düzeyi	İç Kontrol sistemi
Kurumsallaşma Düzeyi	Pearson Korelasyonu	1	
	P değeri		
İç Kontrol Sistemi	Pearson Korelasyonu	,782 (**)	1
	P değeri	,000	
	N	68	68

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde iç kontrol sistemi ile kurumsallaşma düzeyi arasında 0,782 düzeyinde güçlü ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla H1 hipotezi kabul edilmiştir.

İkinci hipotez olan "H2: Üniversitelerin iç kontrol sistemi kurumsallaşma düzeyini pozitif yönde etkiler" hipotezinin test edilmesinde regresyon analizi

kullanılmıştır. Hipotezde bağımsız değişken olan iç kontrol sisteminin, bağımlı değişken kurumsallaşma düzeyi üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonuçları aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

Tablo 5: İç Kontrol Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Model Özeti Tablosu

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,782 ^a	,611	,605	,38721

a. Belirleyici (Sabit): İç Kontrol Sistemi

Tablo 5'de yer alan R Kare değerinden üniversitelerin İç Kontrol Sistemi, bağımlı değişken olan Kurumsallaşma Düzeyi faktörüne ait varyansı % 61,1 oranında açıkladığı görülmektedir. Başka bir

ifade ile bağımlı değişken olan Kurumsallaşma Düzeyinin % 61,1 ile İç Kontrol Sistemi tarafından açıklanabildiği kabul edilebilir.

Tablo 6: İç Kontrol Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Katsayılar Tablosu

Model		Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	P Değ.
		B	Std. Sapma	Beta	B	Std. Sapma
1	(Sabit)	,247	,297		,830	,410
	İç Kontrol Sistemi	,884	,087	,782	10,187	,000

a. Bağımlı Değişken: Kurumsallaşma Düzeyi

Regresyon denklemi ve denklemde yer alan katsayılar ve anlamlılık düzeyleri tablo 6'da yer almaktadır. İç Kontrol Sistemi değişkeninin katsayısı 0,884 ve sabit değeri ise 0,247'dir. Söz konusu değerlerin regresyon denklemine yerine yazılması ile aşağıda verilen denkleme ulaşılmıştır.

$$Y = 0,247 + 0,884 X$$

Kurumsallaşma Düzeyi = 0,247 * İç Kontrol Sistemi

Bu veriler ışığında H2 hipotezinin de kabul edildiği ifade edilmelidir. İç Kontrol Sistemi'ndeki bir

birimlik artışın kurumsallaşma düzeyini 0,884 oranında etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Son iki hipotez olan "H3: Faaliyet geçmişine göre gruplandırılan üniversitelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında farklılık vardır" ve "H4; Faaliyet geçmişlerine göre gruplandırılan üniversitelerin iç kontrol sisteminin başarısı açısından farklılık vardır" hipotezlerinin test edilmesinde varyans analiz yöntemleri arasında yer alan tek yönlü ANOVA analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucu anlamlılık düzeylerinin 0,05 üzerinde olduğu belirlenmiştir ve her

iki hipotez de reddedilmiştir. Faaliyet geçmişi itibarıyla anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise, üniversitelerin faaliyet geçmişi arttıkça kurumsallaşma düzeyindeki değişime ait istatistiksel bir farklılık bulunmamasına karşın, faaliyet geçmişi artışına bağlı olarak kurumsallaşma

düzeyinin ve iç kontrol sisteminin etkinliğinin arttığı gözlemlenmiştir. Söz konusu ortalamalar faaliyet geçmişleri açısından tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Faaliyet Geçmişi İtibarıyla Kurumsallaşma Düzeyi ve İç Kontrole İlişkin Ortalamalar

Faaliyet Geçmişi	Kurumsallaşma Düzeyi	İç Kontrol Sistemi
0-13 Yıl	3,153	3,311
14-40 Yıl	3,170	3,325
40 Yıl Üzeri	3,357	3,482

4. SONUÇ

Günümüz işletmelerinin, özellikle sanayinin gelişmesi ve teknolojiye yaşanan büyük değişimler nedeniyle varlıklarını sürdürebilmeleri zorlaşmıştır. İşletmeler güçlü rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmek için sürekli olarak güncellenebilen ve değişime ayak uydurabilen bir sisteme ihtiyaç duyarlar. Kurumsal bir yapıya sahip işletmelerin faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilmeleri, kurum içi kaynaklarını verimli kullanabilmeleri ve çalışmalarında yüksek performans alabilmeleri, kaliteli bir iç kontrol sistemine sahip olmalarını gerektirir.

İşletmeler, kaliteli bir iç kontrol sistemiyle mali tablolarında meydana gelebilecek aksaklıkları, yanlışları veya ortaya çıkabilecek yolsuzlukları önceden tespit edebilmekte ve önlem alabilmektedirler. İşletme yönetimi ve alt kademedeki çalışanlar arasında iletişim köprüsü kuran iç kontrol sistemi, personellerin görev tanımlarını yaparak işlerin doğru ve güvenilir biçimde yapılmasına olanak sağlar. Böylelikle işletme verimliliği artarak hem rekabet ortamında işletmeyi ayakta tutmaya destek olur hem de işletmenin devamlılığında büyük bir paya sahip olur.

Bu çalışma kapsamında ülke içerisindeki kamu veya özel sektörlerde faaliyet gösterip mal ve hizmet üreten işletmelerden ziyade, devlet üniversitelerinin kurumsallaşma alanında iç kontrol sisteminin ne denli etkileri olduğu ortaya konulmak istenmiştir. Söz konusu çalışma devlet üniversiteleri bünyesinde bulunan iç denetim birimlerine yönelik yapılmıştır.

Araştırma ile iç kontrol ve kurumsallaşma arasındaki ilişki, iç kontrol sisteminin kurumsallaşma üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu ve üniversitelerin faaliyet geçmişleri iç kontrol sistemi ile kurumsallaşma düzeyini ne yönde etkilediği sorularının cevabı aranmıştır. Araştırma sonucunda, üniversitelerin iç kontrol sisteminin başarısı ile kurumsallaşma düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır

sonucu elde edilmiştir. Ayrıca iç kontrol sisteminin kurumsallaşma düzeyini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bununla birlikte üniversitelerin faaliyet geçmişleri itibarıyla istatistiki açıdan anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamasına karşın, ortalamalar incelendiğinde faaliyet geçmişi daha uzun üniversitelerin hem iç kontrol sistemi hem de kurumsallaşma düzeyi açısından daha iyi bir noktada olduğu sonucuna varılmıştır.

Devlet üniversiteleri üzerinde yapılan bu çalışmayla, üniversitelerin iç kontrol sistemlerinin kurumsallaşma düzeyleri üzerinde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucu elde edilen bilgilerin kurumsallaşan devlet üniversitelerinin kaliteli bir iç kontrol sistemi kullanmaları beklenmektedir.

Bu çalışma sadece devlet üniversitelerinin bünyesinde bulunan iç denetim birimlerinden veri toplanarak yapılmıştır. Sonraki çalışmalarda diğer yürütme organları da çalışma kapsamına alınabilir. Ayrıca risk odaklı iç denetim vb. konular da üniversiteler üzerinde çalışma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve Akçakanat, Ö. (2012). Devlet Üniversitelerinin Muhasebe Birimlerinin İç Kontrol Sistemine İlişkin Algı Düzeyleri İle Mevcut Uygulamaların Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 28, 1-17.
- Adak, S. (2016), Türkiye’de Faaliyet Gösteren Aile Şirketlerinin Kurumsallaşma Düzeylerinin Dış Ticaret Açığı Üzerine Etkisi, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ademola, I. S., Abikoye, O.D. and Olajide, R. A. (2015), Effect of Internal Control System In System In Nigeria Public Sectors: A Case Study of Nigeria National Petroleum Corporation, International

- Journal of Economics, Commerce and Management, Vol. III, No. 6., 1093-1105.
- Akbulut, E. (2012), İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğinin İncelenmesi ve Trakya Bölgesindeki Ayçiçek Yağı Sektöründe Bir Araştırma, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 174-187.
- Akçakanat, Ö. (2011), Devlet Muhasebe Sistemi İçinde Özel Bütçeli İdarelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliği: Üniversitelere Yönelik Bir Araştırma, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Akçay, S. (2013), Türkiye’de İç Denetim Sürecinin Kamu Kurumlarının Faaliyet Sonuçları Üzerindeki Etkinliği: Belediyeler Üzerinde Bir Uygulama, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, 57-77.
- Aktürk, A. ve Kılıç, R. (2015), İşletme Yöneticilerinin İç Kontrol Yanılgıları: Antalya Gıda Üretim Sektöründe Bir Araştırma, *Journal of Yasar University*, Sayı 39, 6566-6573.
- Atmaca, M. (2012), Muhasebe Skandallarının Önlenmesinde İç Kontrol Sisteminin Etkinleştirilmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt XIV, Sayı 1, 191-205.
- Azaltun, M. (1999), Otel İşletmelerinde İç Kontrol, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu Yayınları: No.1, 1. Baskı, Eskişehir.
- Bakkal, H. ve Kasımoğlu, A. (2012), İç Kontrol Sistemine Karşılaştırmalı Bir Bakış COSO ve COCO Modeli, *Mevzuat Dergisi*, Cilt XV, Sayı 178, 1-14.
- Bozbayındır, F. (2014), Türkiye’de Kurulan Kamu Üniversitelerindeki Kurumsallaşmanın İncelenmesi, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükçoban, A. (2015), Kobilerde İç Kontrol Sisteminin Hileyi Önlemedeki Rolü, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler, İstanbul.
- Can, E. N. ve Çetin, C. (2016), Devlet Üniversitelerinde İç Kontrol Sisteminin İşleyişine Yönelik Bir Araştırma, *Marmara Üniversitesi İç Denetim Birimi, JED/GKD*, Cilt XI, Sayı 2, 108-140.
- Çiğdem, F. C. (2018), İç Kontrol Sisteminin Kurumsal Yönetim Üzerindeki Etkileri: BIST Kurumsal Yönetim Endeksi Kapsamındaki Şirketlerde Uygulama, (Yayınlanmış Doktora Tezi) İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Deste, M. (2015), Kurumsal Yönetim ve Kurumsallaşma, Malatya Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi, Sayı 3.
- Dinç, E. ve Karakaya, A. (2014), Muhasebe Bilgi Sistemi ve Kurumsallaşma Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 27, 21-50.
- Erdoğan, A. (2018), KOBİ’lerde Kurumsallaşma Düzeyinin Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerine Etkisi: İstanbul’da Faaliyet Yürüten İmalatçı Kobi’ler Üzerine Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Kara, S. (2011), İç Denetimde Risk Yönetimi, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kızılboğa, R. ve Özşahin, F. (2013), Etkin Bir İç Kontrol Sisteminin İç Denetçilere Katkısı, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt VI, Sayı 2, 220-236.
- Kurnaz, N. (2014), Kurumsal Yönetimin Ekseninde Risk Odaklı İç Denetim: Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi İşletmesinde Risk Odaklı İç Denetim Uygulama Analizi, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Morelo, N. (2011), The Importance of Internal Control in the Brazilian Public Administration, School of Business and Public Management the Institute of Brazilian Business & Public Management Issues Minerva Program, ABD.
- Muhunyo, B., Mugi., A. and Jagongo, O. (2018), Efect of Internal Control Systems on Financial Performance of Public Instituions of Higher Learning In Nairobi City County, Kenya, *Academic Journal of Human Resource and Business Administration*, Vol. III, No 2, 90-110.
- Sabuncu, B. (2017), İşletmelerde İç Denetim ve İç Kontrol İlişkisi, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt XVIII, Sayı 2, 2017 161-174.
- Sundu, M. (2013), Uluslararasılaşma Sürecinde Kurumsallaşmanın Etkileri: KOBİ’lerde Bir Araştırma, (Yayınlanmış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tefek, A. (2016), KOBİ’lerde Kurumsallaşma ve Örgütsel Performans İlişkisi: Konya Sanayi İşletmelerinde Bir Araştırma, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tolkun, A. (2014), KİT’lerde Sürdürülebilir Kurumsal Yönetimin Etkinliğinin Arttırılmasında İç Denetimin Rolü ve Bir Araştırma, (Yayınlanmış Doktora Tezi) Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uğurlu, F. (2018), İç Kontrol Sisteminin Yapısı, Kamu Kurumlarında İç Kontrol Sisteminin İşleyişi ve Üniversitelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliği:

Üniversitelere Yönelik Bir Araştırma,
(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İnönü
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Yao, P. L., Kong, Y. and Bah F.B.M. (2017), A Critical Examination of Internal Control Systems in the Public Sector, A Tool for Alleviating Financial Irregularities: Evidence From Ghana, Research Journal of Finance and Accounting, Vol. VIII, No 22, 94-110.
- Yetiş, Z. (2017), İç Kontrol Sisteminin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisi: Otel İşletmeleri Örneği, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yıldız, E. (2010), Kurumsallaşma Çabalarının Örgütsel Performansına Etkisi: Perakende Sektöründe Bir Uygulama, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.